

ความเห็นส่วนตัว
ของ นายนภดล เทพพิทักษ์ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๙/๒๕๖๕

เรื่องพิจารณาที่ ๗/๒๕๖๕

วันที่ ๒๐ เดือน กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๖๕

ระหว่าง { ศาลอุทธรณ์
-

ผู้ร้อง

ผู้ถูกร้อง

ประเด็นวินิจฉัย

พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ มาตรา ๒๐ วรรคหนึ่ง (๒) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ หรือไม่

ความเห็น

เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ ได้บัญญัติเพื่อเป็นหลักประกันสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งเป็นกรณีกฎหมายกำหนดให้บุคคลรับโทษในทางอาญาก็ต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และจะกำหนดโทษทางอาญาให้มีผลย้อนหลังในทางที่เป็นผลร้ายแก่บุคคลมิได้ นอกจากนี้ กรณีก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ ทั้งนี้ การควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลยให้กระทำได้เท่าที่จำเป็นเพื่อป้องกันการหลบหนีเท่านั้น และในคดีอาญาจะบังคับให้บุคคลให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองมิได้ เพื่อให้เป็นไปตามหลักสากลในเรื่องเอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองในคดีอาญาและเพื่อคุ้มครองสิทธิของจำเลยในคดีอาญา

พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นโดยมีเหตุผลในการประกาศใช้ คือ โดยที่บทบัญญัติมาตรา ๒๔๕ และมาตรา ๒๔๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ บัญญัติรับรองสิทธิในการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐของบุคคล ซึ่งได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดอาญา

๓/๐

ของผู้อื่นโดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระทำความผิดนั้น และไม่มีโอกาสได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่น รวมทั้งการรับรองสิทธิในการได้รับค่าทดแทนในกรณีของบุคคลซึ่งตกเป็นจำเลยในคดีอาญาและถูกคุมขังระหว่างการพิจารณาคดี หากปรากฏตามคำพิพากษาอันถึงที่สุดคดีนั้นว่าข้อเท็จจริงฟังเป็นที่ยุติว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด เพื่อให้การรับรองสิทธิดังกล่าวเป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติดังกล่าว โดยมาตรา ๒๐ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “จำเลยที่มีสิทธิได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายตามพระราชบัญญัตินี้ ต้อง (๑) เป็นจำเลยที่ถูกดำเนินคดีโดยพนักงานอัยการ (๒) ถูกคุมขังในระหว่างการพิจารณาคดี และ (๓) ปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดและมีการถอนฟ้องในระหว่างดำเนินคดี หรือปรากฏตามคำพิพากษาอันถึงที่สุดคดีนั้นว่าข้อเท็จจริงฟังเป็นที่ยุติว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด”

ข้อโต้แย้งของผู้ยื่นคำขอที่ว่า การกำหนดให้การถูกคุมขังระหว่างพิจารณาเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาอนุมัติค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา เป็นการสร้างบรรทัดฐานให้จำเลยที่ต้องการรับสิทธิดังกล่าวจะต้องสละสิทธิการขอลปล่อยชั่วคราวและถูกคุมขังระหว่างพิจารณานั้น เห็นว่ารัฐกำหนดให้มีการจ่ายค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญามีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลผู้ได้รับความเสียหายจากกระบวนการยุติธรรมที่ผิดพลาด และรัฐธรรมนูญได้รับรองหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดจนกว่าจะมีการพิสูจน์ในศาล โดยกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๓๓ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๙ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๙ ซึ่งกำหนดให้การปฏิบัติต่อผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยจะต้องปฏิบัติเสมือนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ ไม่ว่าจะเป็นการควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องกระทำเพียงเท่าที่จำเป็นหรือห้ามมิให้มีการบังคับให้บุคคลให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง รวมถึงการให้ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยต้องได้รับสิทธิในการประกันตัวในการร้องขอปล่อยชั่วคราวในคดีอาญาเป็นหลัก ส่วนการไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวจะต้องเป็นเพียงข้อยกเว้น จากหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดจนกว่าจะมีการพิสูจน์ในศาลดังกล่าว เมื่อมีกรณีที่บุคคลผู้บริสุทธิ์ต้องสูญเสียอิสรภาพของตนด้วยเหตุที่ไม่ได้รับสิทธิในการปล่อยชั่วคราว และถูกคุมขังในระหว่างการพิจารณาคดีของศาลหรือต้องรับโทษตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล ซึ่งต่อมาปรากฏคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอันถึงที่สุดว่าบุคคลดังกล่าวไม่ได้กระทำความผิดหรือการกระทำของบุคคลนั้นไม่เป็นความผิด การถูกคุมขังดังกล่าวส่งผลให้บุคคลผู้บริสุทธิ์ได้รับความทุกข์ทรมานเนื่องจากต้องตกอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เลวร้ายไม่แตกต่างจาก

๓๐

นักโทษเด็ดขาดในคดีอาญา อีกทั้งบุคคลดังกล่าวยังได้รับผลกระทบต่อความสามารถในการต่อสู้คดี เนื่องจากการถูกคุมขังทำให้การติดต่อค้นหาพยานหลักฐานเพื่อมาต่อสู้คดีหรือมาพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตน เป็นไปด้วยความยากลำบากหรืออาจกระทำไม่ได้เลยเมื่อเทียบกับกรณีของบุคคลที่ได้รับการปล่อยชั่วคราว การคุมขังบุคคลผู้บริสุทธิ์ก่อนศาลมีคำพิพากษายอมทำให้บุคคลได้รับความเสียหายต่อชื่อเสียงจากการที่ถูก สังคมตราหน้าไว้เบื้องต้นเสียก่อนแล้วว่าอาจเป็นผู้กระทำความผิดจริง อีกทั้งยังทำให้หมดโอกาส ที่จะประกอบอาชีพได้ตามปกติต่อไปอันก่อให้เกิดความเสียหายต่อฐานะทางเศรษฐกิจของตนและครอบครัว ผลกระทบที่เกิดขึ้นดังกล่าวทั้งปวงย่อมเป็นการกระทบกระเทือนต่อหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหา หรือจำเลยไม่มีความผิดจนกว่าจะมีการพิสูจน์ในศาลซึ่งเป็นหลักการในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ด้วยเหตุดังกล่าวจึงเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องรับผิดชอบและเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่บุคคลผู้บริสุทธิ์ ซึ่งตกเป็นจำเลยในคดีอาญาจากกระบวนการยุติธรรมที่ผิดพลาดและถูกคุมขังในระหว่างการพิจารณาคดี เพื่อเป็นการยอมรับว่า แม้รัฐมีโอกาที่จะกระทำผิดพลาดในการดำเนินคดีอาญา แต่รัฐต้องรับผิดชอบต่อบุคคลผู้บริสุทธิ์ที่มีได้เป็นผู้กระทำความผิด เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล รวมถึงเป็นการควบคุมให้รัฐมีความระมัดระวังในการดำเนินคดีอาญา ประกอบกับการที่รัฐจะบัญญัติกฎหมาย เพื่อแก้ไขเยียวยาความเสียหายแก่จำเลยจะต้องคำนึงถึงกระบวนการทางกฎหมาย และสถานภาพ ทางเศรษฐกิจและสังคมของรัฐประกอบด้วย ดังนั้น การที่พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ มาตรา ๒๐ วรรคหนึ่ง (๒) กำหนดให้ เฉพาะจำเลยที่มีสิทธิได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายตามพระราชบัญญัตินี้ จะต้องถูกคุมขังในระหว่างการ พิจารณาคดี จึงเป็นบทบัญญัติที่มุ่งเยียวยาความเสียหายให้แก่บุคคลผู้บริสุทธิ์ซึ่งถูกกระทบกระเทือน ต่อหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดจนกว่าจะมีการพิสูจน์ในศาล อันเป็น มาตรการในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล กรณีจึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงเห็นว่า พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ มาตรา ๒๐ วรรคหนึ่ง (๒) ไม่ขัดหรือแย้งต่อ รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙

(นายณกต เทพพิทักษ์)

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ